

Citaten uit

Een 'godsgeschenk' voor de president

Turkije, een jaar na de coup

De mislukte staatsgreep van juli 2016 is een belangrijke bouwsteen geworden bij de constructie van de nieuwe nationale mythe: het Nieuwe Turkije van president Erdoğan.

door Joost Lagendijk, 5 juli 2017 De Groene Amsterdammer

[... ..]

Al na een paar uur, als de coup nog in volle gang is, maakt Erdoğan bekend dat hij weet wie het brein is achter de putch: de beweging van de islamitische geestelijke Fethullah Gülen, een voormalige bondgenoot van Erdoğan waarmee hij sinds eind 2013 op voet van oorlog verkeert. Reeds een dag later worden lijsten gepubliceerd van vermeende Gülen-aanhangers die in het leger en andere staatsinstellingen geïnfiltrerd zouden zijn. Het is het begin van een heksenjacht die tot op de dag van vandaag voortduurt.

Inmiddels hebben rond de 140.000 mensen hun baan verloren of zijn op non-actief gesteld. Meer dan 50.000 Turken zitten in de gevangenis. De slachtoffers zijn lang niet alleen Gülen-sympathisanten maar ook politiek actieve Koerden en seculiere critici van de huidige machthebbers. Erdoğan heeft de noodtoestand die onmiddellijk werd ingesteld het afgelopen jaar gebruikt om al zijn politieke tegenstanders monddood te maken.

Over een ding zijn Erdoğan en de meesten van zijn critici het ook na een jaar nog steeds eens: dat Gülen en zijn aanhangers de coup hebben voorbereid en uitgevoerd.

[...]

Van 2002 tot 2011 werkt Erdoğan nauw samen met Gülen [...] Als de AKP in 2002 met verrassende overmacht de verkiezingen wint, beschikken de nieuwkomers niet over het kader om de Turkse staat over te nemen van de oude Turkse elite, de aanhangers van Mustafa Kemal Atatürk. Erdoğan sluit een verbond met Gülen die de geschoolde conservatieve ambtenaren kan leveren waar de AKP zo'n behoefte aan heeft.

Het loopt mis als Erdoğan de indruk krijgt dat hij zijn greep op de vele gülenisten in overheidsdienst aan het verliezen is. Op zijn beurt krijgt Gülen steeds meer moeite met het autoritaire optreden van de AKP-leider en meent dat hij inmiddels

machtig genoeg is om Erdoğan aan de kant te kunnen schuiven. Een grote clash aan het eind van 2013 maakt duidelijk dat de Gülen-beweging haar eigen invloed alsmede de vastberadenheid en veerkracht van Erdoğan heeft onderschat. Vanaf dat moment stelt Erdoğan alles in het werk om de beweging met wortel en tak uit te roeien.

De meerderheid van buitenlandse Turkije-deskundigen heeft een ander beeld van de coup: volgens hen is het aannemelijk dat de coup een gelegenheidscoalitie was van Gülen-aanhangers, verstokte kemalisten en opportunisten die om verschillende redenen ongelukkig waren met de binnenlandse en buitenlandse politiek van de Turkse leider.

Deze mening wordt gedeeld door waarnemers die geen enkele sympathie hebben voor de Gülen-beweging. Zij wijzen erop dat het welhaast onmogelijk is dat de honderden generaals die nu gevangen zitten op verdenking van betrokkenheid bij de coup allemaal gülenisten zijn. Nadat de instroom van Gülen-sympathisanten in het leger na 2002 betrekkelijk ongehinderd kon plaatsvinden, behoren de meesten inmiddels tot het militaire middenkader, niet tot de legertop.

[... ..]

Alle drie de oppositiepartijen hebben inmiddels eigen rapporten gepubliceerd waarin ze twijfels zaaien bij [de APK-] lezing van de gebeurtenissen. Het meest verdaarin gaat de CHP van oppositieleider Kemal Kilicdaroglu. Die spreekt van een ‘gecontroleerde coup’, suggererend dat ook Erdoğan al van tevoren wist dat er een coup zou plaatsvinden en dat bewust heeft laten gebeuren nadat hij zich ervan vergewist had dat de kans op slagen klein was. Door de mislukte staatsgreep kon hij zijn heksenjacht op de Gülen-beweging opvoeren en tegelijk de rest van de oppositie aan de kant schuiven.

[...]

Daar komt bij dat het voor Turkse media verboden is over de coup te publiceren en het voor buitenlandse journalisten op dit moment praktisch onmogelijk is om direct betrokkenen te interviewen of in Turkije onderzoek te doen.

[...]

De eerste verjaardag van de mislukte coup zal zonder twijfel door Erdoğan worden aangegrepen om zijn visie op de gebeurtenissen nogmaals via een overweldigend mediaoffensief indringend onder de aandacht van alle Turken te brengen. Maar het is al lang duidelijk dat 15 juli 2016 voor de president veel meer is dan de dag waarop hij als eerste Turkse leider een staatsgreep overleefde. De mislukte coup is onderdeel geworden van een veel groter verhaal: dat van het Nieuwe Turkije van Erdoğan dat het Oude Turkije van Atatürk zal vervangen, bij voorkeur in 2023, het jaar waarin de Turkse republiek haar honderdjarige bestaan viert.

[...]

Al jarenlang onderneemt Erdoğan pogingen om zichzelf en zijn project voor een Nieuw Turkije voor te stellen als de enige legitieme opvolgers van Atatürk en diens eerste Turkse republiek. Wat ze gemeen hebben, is de ambitie van Turkije een sterke economie en een regionale grootmacht te maken. Het verschil zit 'm in Erdogans wens om Atatürks seculiere fundamenten geleidelijk aan te vervangen door een islamitisch geïnspireerde, conservatieve *Leitkultur* die populair is bij een meerderheid van de Turkse bevolking. De coup van 15 juli 2016 is voor Erdoğan een 'Godsgeschenk', zoals hij het zelf uitdrukte, om een nieuwe nationale mythe verder uit te bouwen.

[... ..]